

YERVANT ODYAN

ABDÜLHAMİD ve
SHERLOCK HOLMES

ROMAN

Yayın No 165
Everest Klasikleri 51

Abdülhamid ve Sherlock Holmes
Yervant Odyan

Yayına hazırlayanlar: Seval Şahin-Banu Öztürk-Didem
Ardalı Büyükarman-Ayşe Şahin-E. Şule Ayva
Kapak tasarımı: Füsün Turcan Elmasoğlu

© 2014, Yervant Odyan
© 2014, bu kitabın tüm yayın hakları
Everest Yayınları'na aittir.

1. Basım: Şubat 2014
ISBN: 978 - 605 - 141 - 702 - 8
Sertifika No: 10905

EVEREST YAYINLARI

Ticarethane Sokak No: 15 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (212) 513 34 20-21 Faks: (212) 512 33 76
e-posta: info@everestyayinlari. com
www. everestyayinlari. com
www. twitter. com/everestkitap
facebook.com/everestyayinlari

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık
Matbaa Sertifika No: 12088
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8
Bayrampaşa/İstanbul
Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

ÖNSÖZ

Yervant Odyan tarafından 1911 yılında kaleme alınan *Abdülhamid ve Sherlock Holmes*, bir Osmanlı padişahı ile kurmaca bir İngiliz dedektifini yan yana getiren ilk ve belki de tek kurgu kitap olmanın ötesinde pek çok açıdan ilgi uyandıracak bir eserdir.

Polisiyeye ve özellikle Sherlock Holmes hikâyelerine düşkünlüğü ile bilinen II. Abdülhamid'in 1909'da tahttan indirilmesinin ardından devrik padişah, dönemin dergilerindeki karikatürlere konu olduğu gibi birçok kitaba da kahraman olarak girmiştir. Bunların çoğunda II. Abdülhamid olumsuz bir şekilde çizilmekte, II. Meşrutiyet ve onu ilan eden İttihat ve Terakki ekibi ise alkışlanmaktadır. Odyan eserini şüphesiz bu zincirin bir halkası olarak kaleme almıştır. Kitapta, Abdülhamid'in hafiye teşkilatına mensup adamlarının arka arkaya öldürülmesi üzerine evli barklı, çoluk çocuk sahibi ve asıl adı McClain olan Sherlock Holmes, bu cinayetleri aydınlatmak üzere padişah tarafından İstanbul'a davet edilir. Gelir gelmez de meşhur dedektifimiz hemen işe koyulur.

Abdülhamid ve Sherlock Holmes kurguda yan yana geldiği gibi, gerçekte Arthur Conan Doyle ve II. Abdülhamid'in de aynı şehirde, İstanbul'da bulunduğu ve karşılıklı bir görüşme yaptıklarına dair bazı bilgi kıyıları söz konusudur. Erol Üyepazarcı, Conan Doyle'un anılarında İstanbul'a geldiğinde padişah ile görüşeceğini, ancak ramazan olduğu için kabul edilmediğini aktarırken, padişahın fahri yaveri Woods Paşa'nın anılarında Doyle'un padişah tarafından kabul edildiği, bir mecidiye nişanıyla ödüllendirildiği ve ayrıca her ikisinin anlattısındaki farklılığın ise başlı başına bir polisiye muamma olduğunu dile getirir. (Arthur Conan

Doyle, "Abdülhamid ve Sherlock Holmes", *Sherlock Holmes*, I. Cilt, Everest Yay., İstanbul, 2013.)

Eserin diğer bir ilginç özelliği, Türkçede bu kitap kadar pek az kitabın II. Meşrutiyet'in ilan edilme sürecini böylesine ayrıntılı bir şekilde kaleme almasıdır. Odyan'ın eseri, sadece bir padişah ile bir kurgu kahramanını yan yana getirmez, başta padişahın kendisi olmak üzere Fehim Paşa, Ebülhüda, Necib Melhame, Talat Paşa vb. gibi birçok tarihî şahsiyeti kurgunun bir parçası haline getirerek Meşrutiyet'in ilan edilme sürecini mektuplar, telgraflar vb. gibi malzemeleri de romanın içine katarak oldukça gerçekçi bir şekilde, neredeyse belgesel niteliği ile okurun karşısına çıkarır. Türkçe roman tarihinde bu şekilde ayrıntılı belgesel-roman denilebilecek eserlere, en azından bu dönemde çok fazla rastlandığını söylemek mümkün değildir.

Abdülhamid ve Sherlock Holmes'ü ilgi çekici kılan başka bir özellik ise Osmanlı-Türk roman tarihindeki yeridir. Bu ayrıntılı belgesel-roman, dili ve anlatım tarzıyla da eşine nadir rastlanan bir örnek sunmaktadır. Dikkatli edebiyat okurları kitabı okumaya başlar başlamaz yazarının Tolstoy ile bir bağlantısı olduğunu mutlaka düşüneceklerdir. Nitekim birçok yönden kitap, uzun konuşma sahneleri, bir olayı birçok kişinin gözünden farklı farklı yönleriyle anlatması, bir konunun farklı zaman ve mekânlarda yeniden ancak bu sefer farklı bakış açılarıyla dile getirilmesi gibi özellikleriyle Tolstoy'un *Savaş ve Barış* romanını hatırlatır. Fakat bu hiç de şaşırtıcı bir durum değildir. Zira Yervant Odyan aynı zamanda bir Tolstoy çevirmenidir.

Yoldaş Pançuni adlı eseri ile büyük bir şöhret kazanan Yervant Odyan, "1869 yılında İstanbul Yenikapı'da dünyaya gelir. Kendisi *Ermeni Millet Nizamnamesi* (1863) olarak bilinen Osmanlı'daki ilk anayasa örneğinin hazırlayıcılarından Kirkor Odyan'ın yeğenidir. İstanbul Üsküdar'daki Berberyan Ermeni Okulu'nda bir buçuk yıl kadar öğrenim görür. Sonrasında eğitimini evde, amcasının çevresindeki dönemin ünlü Ermeni aydınlarından aldığı derslerle sürdürür. *Arevelk (Doğu)* ve *Manzûme-i Efkâr*'da yazıları yayımlanır. Arpiar Arpiaryan'ın daveti üzerine *Arevelk*'in yardımcı editörlüğünü üstlenir, günlük yazılarını, tefrika hikâye ve romanlarını burada yayımlar. 1894 yılında *Hayrenik (Vatan)* gazetesine yazmaya başlar. 1896'da *Arevelk*'in editörlüğünü üstlenir. Aynı yıl Osmanlı Bankası olayı üzerine İstanbul'dan ayrılarak Yunanistan'a geçer ve orada *Miutyun (Birlik)* dergisini yönetir. 1899'da Paris'te *Şanahit'e* yazar. Birkaç ay Londra'da Arpiaryan'ın *Nor Gyank (Yeni Hayat)* gazetesinde çalışır. 1902'de İskenderiye'de

Azad Khosk'u yeniden yayımlar. 1903'te yine İskenderiye'de *Azad Pem* (*Serbest Kürsü*), adlı mizah dergisini, 1904'te Kahire'de *Arev* (*Güneş*) adlı mizah gazetesini yayımlar. 1909'da II. Meşrutiyet'in ilan edilmesi üzerine İstanbul'a geri döner. *Püzantion* (*Bizans*), *Jamanak* (*Vakit*) ve *Azadamard* (*Özgürlük Kavgası*) gazetelerine yazılar yazar. *Inger Pançuni* (*Yoldaş Pançuni*) diye bilinen eseri, *Püzantion*'da *Arakelutyun mı i Dzabilvar* (*Dzabilvar Misyonu*) adıyla tefrika edilir. 1910'da *Garapnad* adlı mizah dergisini yayımlar. 1911'de *Dzabilvar Misyonu*, *Yoldaş Pançuni*'den *Sosyalist Mektuplar* adıyla İstanbul'da basılır. 1912'de *Sev Gadu* (*Kara Kedi*), 1913'te *Manana* (*Kudret Helvası*) adlı mizah dergilerini çıkarır. 1914'te *Yoldaş Pançuni*'nin ikinci bölümü, *Inger P. Pançuni i Vasburagan* (*Yoldaş Pançuni Van'da*) yayımlanır. 1915'te tutuklanıp Suriye'ye tehcir edilir, 1918'de İstanbul'a geri döner. 1919'da *İknad Ağa* adlı mizah dergisini yayımlar. 1920'de *Cagadamard* (*Muharebe*), *Verçin Lur* (*Son Havadis*) ve *Jamanak*'ta yazılar yazar. 1921'de *Yerkidzagan Daretsuyts* (*Mizah Yıllığı*) adlı mizah dergisini çıkarır. 1922'de İstanbul'u terk edip Bükreş'e yerleşir. *Yoldaş Pançuni*'nin son bölümü *Inger P. Pançuni Darakrutyan Meç* (*Yoldaş P. Pançuni Sürgünde*) yayımlanır. 1924'te Trablus'a, 1925'te Kahire'ye geçer. 1926'da Kahire'de kanserden yaşamını yitirir.

Odyan'ın Başlıca Eserleri:

Vaşğarun (*Tefeci*), 1893.

Miçnort Der Baban (*Çöpçatan Papaz*), 1895-1920.

Heğapoğhutyun Magapuydzneri (*Devrimin Asalakları*), 1898-1899.

Propagandist, 1901.

Hampartzum Ağa, 1904.

Abdülhamid ve Sherlock Holmes, 1911.

Salih Hanım veya Ordu Müstebite Karşı, 1912.

Dasnergu Dari Bolsen Turs (*On İki Yıl İstanbul'dan Uzakta*), 1912-1913.

Yes Tirsetsi Çem Arner (*Ben Dışarlıklı Almam*), 1913.

Mer Yerespoğhanneri (*Bizim Vekillerimiz*), 1913.

İm Aşğharhayatskneri (*Dünya Görüşlerim*), 1914.

Azkayin Parerar (*Milli Hayırsever*), 1915.

Indanik, Badiv, Paroyagan (*Aile, Namus, Ahlak*), 1910.

Tağaganin Gınığı (*Mütevellinin Karısı*), 1915.

Anidzyal Dariner (*Lanetli Yıllar*), 1918-1919.

Nor Harusdner (*Yeni Zenginler*), 1919-1920.

Tiv 17 Hafiyen (17 Nolu Hafiyeye), 1919-1921.

Hay Diasporan (Ermeni Diasporası), 1924-1925.

Odyan Tolstoy'dan *Diriliş* (1910) ile *Anna Karenina*'yı (1911), ayrıca Emile Zola, Dostoyevski, Gorki, Mark Twain'in kitaplarını Ermeniceye çevirmiştir." (Yervant Odyan, *Yoldaş Pançuni*, Aras Yay., 3. Baskı, İstanbul, 2010, 7-11.)

Oldukça üretken bir yazar olan Yervant Odyan kısa bir ömre koca bir külliyat sığdırmıştır. 1910 ve 1911 yılında Tolstoy'dan çevirdiği *Diriliş* ve *Anna Karenina* hiç kuşkusuz *Abdülhamid ve Sherlock Holmes*'de teknik açıdan derin izler bırakmıştır. Türkçe kaleme aldığı bu roman, kurgusunda yer verdiği gerçek kahramanların fotoğraflarını da içinde barındırmaktadır. Bu da kitabın belgesel-roman özelliğini gündeme getiren özelliklerden biridir. Dolayısıyla eser, hem bir macera-polisiye hem de belgesel-roman niteliklerini bir arada taşımaktadır.

Latin harfleriyle ilk defa yayımlanan bu eser, öncelikle 2011 Nisan'ından bu yana yürütmekte olduğumuz *Türk Edebiyatında Polisiye Romanın Tarihsel Gelişimi 1884-1928* başlıklı TÜBİTAK destekli bir araştırma projesi sayesinde gün ışığına çıktı. Eserin yayına hazırlanması benimle birlikte dört arkadaşım; Didem Ardalı Büyükarman, Banu Öztürk, Ayşe Şahin ve E. Şule Ayva tarafından gerçekleştirildi. Eserin bugünkü okur tarafından daha iyi anlaşılması için romanda geçen özel isimler, mekân adları ve bazı tarihî olaylar dipnotlar ile açıklanarak, bir de Osmanlıca kelimeler için sözlük hazırladık. Erol Üyepazarcı hem polisiye konusundaki eşsiz bilgileri hem de kütüphanesiyle her zaman yanı başımızdaydı ve bir polisiye çokseveri olarak tıpkı diğer unutulmuş polisyeler gibi bu eserin de yayımlanacağını öğrendiğinde çok mutlu oldu. Elinizdeki kitapta yer alan fotoğraflar, onun kütüphanesinde bulunan *Abdülhamid ve Sherlock Holmes* kitabının orijinalinden alınmıştır. İpek Şahbenderoğlu, yardıma ihtiyacımız olduğunda her zaman olduğu gibi bizden desteğini esirgemedi. Bu kitabı yayına hazırlamaktan ben ve arkadaşlarım büyük sevinç duyduk. Böyle değerli ve ilginç daha nice eserlerin bugünün okuruyla buluşması dileğiyle...

Seval Şahin
Üsküdar, 2014